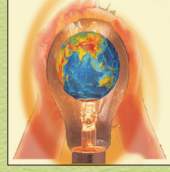

दिनादर्शिका

जानेवारी २००६

र	१	२२
सो	२	२३
मं	३	२४
बु	४	२५
गु	५	२६
शु	६	२७
श	७	२८
र	८	२९
सो	९	३०
मं	१०	३१
बु	११	
गु	१२	
शु	१३	
श	१४	
र	१५	
सो	१६	
मं	१७	
बु	१८	
गु	१९	
शु	२०	
श	२१	

ऊर्जा मानवी जीवनातील चैतन्य

ऊर्जा एक अशी बाब, जिच्याभोवती अवघे मानवी जीवन गुंफले गेले आहे. क्षणोक्षणी व पदोपदी ऊर्जेवर विसंबून असणारे आपण ऊर्जेचे महत्व जाणण्यात मात्र काहीसे कमी पडलो आहोत. ही गोष्ट स्वेदाची तर आहेच, परंतु समाजाच्या अहिताची सुध्दा आहे!

येथे ऊर्जा म्हणजे प्रामुख्याने वीज (विद्युतशक्ती) असा इथे अभिप्रेत असला तरी सौर ऊर्जा, पवन ऊर्जा, यांत्रिकी ऊर्जा, रासायनिक ऊर्जा इत्यादी स्वरूपातील ऊर्जेचा देखील यामध्ये अंतर्भाव होतो. आपल्या जीवनात केंद्रस्थानी असलेल्या ऊर्जेबाबतची आपली उदासीनता व बेफिकिरी आपल्या व भावी पिढ्यांकरिता घातक ठरू शकते, म्हणूनच ऊर्जेविषयी अधिक जाणून घेणे हे सर्वांच्याच हिताचे ठरेल. नाही का?

ऊर्जेचे संवर्धन | म्हणजेच वस्तुधनेचे रक्षण ||

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

फेब्रुवारी २००६

र		१२
सो		१३
मं		१४
बु		१५
गु		१६
शु		१७
श		१८
र		१९
सो		२०
मं		२१
बु	१	२२
गु	२	२३
शु	३	२४
श	४	२५
र	५	२६
सो	६	२७
मं	७	२८
बु	८	
गु	९	
शु	१०	
श	११	

ऊर्जा संवर्धन : गरज काळाची, जोपासना राष्ट्रहिताची

वर्गोपत्याही देशाच्या सर्वंकश उन्नतीसाठी ऊर्जा हा एक महत्वाचा घटक ठरतो आणि नेमकी हीच बाब भारताच्या आर्थिक विकासासाठी अडसर ठरू पहात आहे. भारतातील वीजनिर्मिती ही प्रामुख्याने कोळसा व जल यांवर आधारित आहे. सध्या आपल्याकडे फक्त ५० वर्षे पुरतील एवढेच कोळशाचे साठे आहेत. उर्वरित कोळसा जंगलाखाली असल्याने तो घेतल्यास पर्यावरणाचे अपरिमित नुकसान झालेले असेल. खनिज तेल व नैसर्गिक वायूचा साठे हे सुध्दा अतिशय मर्यादित आहेत. तसेच अनियमित व अपुऱ्या पावसामुळे जलविद्युत निर्मितीवरही मर्यादा येतात. विजेची मागणी व पुरवठा यामध्ये तफावत निर्माण झाल्यामुळे विकासाला स्वीळ बसत आहे. अशा परिस्थितीत ऊर्जा संवर्धन करणे हे प्रत्येक नागरिकाचे आद्यकर्तव्य आहे.

आज वाचवून ऊर्जा | भागवू उद्याच्या गरजा ||

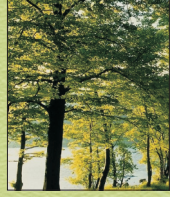
महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

मार्च २००६

र	२६	५
सो	२७	६
मं	२८	७
बु	२९	८
गु	३०	९
शु	३१	१०
श		११
र		१२
सो		१३
मं		१४
बु		१५
गु		१६
शु		१७
श		१८
र		१९
सो		२०
मं		२१
बु	१	२२
गु	२	२३
शु	३	२४
श	४	२५

विजेचा अनाठायी वापर म्हणजेच पर्यावरणाचा विनाश!

आपल्या देशातील ७० - ८०% वीज ही औष्णिक म्हणजेच कोळशापासून तयार होते. एक युनिट वीज निर्मितीसाठी सुमारे ७२० ग्रॅम कोळसा जाळला जातो. त्यामुळे ३०१५

किलो कॅलरी उष्णतेचे व इतर हानीकारक वायूंचे उत्सर्जन होते. (सोबतचा तक्ता पहा)

हानिकारक वायू उत्सर्जन(किलो)

कार्बन डाय ऑक्साईड (CO ₂)	१
नायट्रोजन डाय ऑक्साईड (NO ₂)	०.६
कार्बन मोनोक्साईड (CO)	०.९
सल्फर डाय ऑक्साईड (SO ₂)	०.००७

विषारी वायू वातावरणामध्ये मिसळत असल्याने पर्यावरणाचा समतोल ढासळतो. त्याचा आपल्या आरोग्यावर अनिष्ट परिणाम होतो, शिवाय त्रस्तुचक्र ही बाधित होते, ज्याचा शेवटी मानवी जीवनावर परिणाम होतो.

टिक्कूया महत्त्व ऊर्जेचे ।
टाळूया प्रदूषण धुवाचे ॥

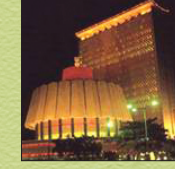
महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

एप्रिल २००६

र		१६
सो		१७
मं		१८
बु		१९
गु		२०
शु		२१
श	१	२२
र	२	२३
सो	३	२४
मं	४	२५
बु	५	२६
गु	६	२७
शु	७	२८
श	८	२९
र	९	३०
सो	१०	
मं	११	
बु	१२	
गु	१३	
शु	१४	
श	१५	

कार्यालयातील ऊर्जाबचत

शासकीय कार्यालये व इमारतीमध्ये होणारा विजेचा लक्षणीय वापर विचारात घेऊन महाराष्ट्र शासनाने प्रत्येक सरकारी आस्थापनांमध्ये २० टक्के वीजबचतीचे उद्दिष्ट ठरवून

दिले आहे. याकरिता काही टीपा :

- प्रत्येक शासकीय कार्यालयात ऊर्जा संवर्धन कक्षाची स्थापना करावी आणि एका अभ्यासू व अनुभवी अधिकाऱ्यास कक्षाच्या व्यवस्थापक पदी नेमावे.
- वेगवेगळ्या अभिनव उपकरणांच्या माध्यमातून कार्यालयांतर्गत ऊर्जा संवर्धन साधावे.
- कर्मचाऱ्यांमध्ये ऊर्जाबचतीविषयी सतर्कता निर्माण करण्यावर भर द्यावा. यामध्ये संदेशात्मक फलक लावणे, चर्चासत्र/परिसंवाद आयोजित करणे, प्रोत्साहनपर पुरस्कार देणे इत्यादींचा समावेश होऊ शकतो.
- ऊर्जाबचत साधणारी, अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाने संपन्न उपकरणेच वापरावीत.
- कार्यालयात अधिकाधिक सूर्यप्रकाश व नैसर्गिक हवा पोहोचेल अशी अंतर्गत रचना करावी.
- शक्य तिथे अपारंपारिक ऊर्जा स्रोताचा वापर करावा.
- वर्षाअखेर तपशीलवार अहवाल प्रसिध्द करावा.

ऊर्जा बचत । बाह्य प्रगत ॥

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

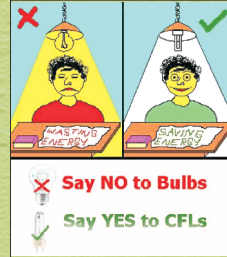
दिवाळीर्शिका

मे २००६

र	२८	७
सो	२९	८
मं	३०	९
बु	३१	१०
गु		११
शु		१२
श		१३
र		१४
सो		१५
मं		१६
बु		१७
गु		१८
शु		१९
श		२०
र		२१
सो	१	२२
मं	२	२३
बु	३	२४
गु	४	२५
शु	५	२६
श	६	२७

दिव्यांच्या वापरामध्ये ऊर्जाबचत

- गरज नसताना प्रकाशदिवे बंद करा.
- दालनामध्ये जास्तीतजास्त सूर्यप्रकाश घेईल याकडे लक्ष घ्या.
- दिवे व ट्युबज खांदर धूळ साचू देऊ नका.
- ४० वॉटच्या ट्युब ऐवजी समान प्रकाश देणारे ३६ वॉटच्या ट्युबज वापरा.
- सीएफएल दिव्यांमुळे अधिक बचत होत असल्याने त्यांचाच वापर करावा.
- ऑल्युमिनियम ऐवजी सुधारित कॉपर बलास्टचा वापर करावा.
- भिंतींना पांढरा वा फिकट रंग दिल्यास खोलीमध्ये अधिक उजेड जाणवतो.
- इमारतीच्या आवारामध्ये मकर्युरी व्हेपर ऐवजी सोडियम व्हेपर दिवे बसवावेत.
- इमारतीच्या आवारात फोटोव्होल्टईक (सौर ऊर्जेवरील) दिवे बसवावेत.

ऊर्जा बचतीचे व्रत अंगिकावा ।
टाळा भविष्यातील अंधारा ॥

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिवाळीर्शिका

जून २००६

र		१८
सो		१९
मं		२०
बु		२१
गु	१	२२
शु	२	२३
श	३	२४
र	४	२५
सो	५	२६
मं	६	२७
बु	७	२८
गु	८	२९
शु	९	३०
श	१०	
र	११	
सो	१२	
मं	१३	
बु	१४	
गु	१५	
शु	१६	
श	१७	

फॅन/एअरकंडिशनरच्या वापरामध्ये ऊर्जाबचत

फॅन

- इलेक्ट्रॉनिक रेग्युलेटर वापरल्यास ऊर्जेची बचत होते.
- फॅन वेळोवेळी स्वच्छ करावेत, धुळीमुळे कार्यक्षमता घटते.
- जमिनीपासून पंख्याची उंची किमान ७ फूट असावी.
- खोलीतील वातावरण आल्हाददायक ठेवण्यासाठी फॅनबरोबर डिट्युमिडिफायर बसवावा.
- स्नानानंतर केस सुकवण्यासाठी फॅनचा वापर टाळावा.

एअरकंडिशनर

- एअरकंडिशनर करिता फॅनच्या सहापट जास्त वीज लागते, म्हणून मुळातच एअर कंडिशनरचा वापर टाळावा.
- उष्ण, कोरड्या हवामानात एअरकंडिशनर पेक्षा कूलरचा वापर उपयुक्त ठरतो.
- महिण्यातून एकदा एअर फिल्टर साफ करावा.
- खोलीतून बाहेर पडण्यापूर्वी अर्धा तास युनिट बंद करावे, यामुळे गारव्यात विशेष फरक पडत नाही.

ऊर्जा बचतीचा ऋण निर्धार ।
हाच अन्वेल अन्वेषचा पर्याय ॥

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

जुलै २००६

र	३०	९
सो	३१	१०
मं		११
बु		१२
गु		१३
शु		१४
श		१५
र		१६
सो		१७
मं		१८
बु		१९
गु		२०
शु		२१
श	१	२२
र	२	२३
सो	३	२४
मं	४	२५
बु	५	२६
गु	६	२७
शु	७	२८
श	८	२९

घरगुती उपकरणांच्या वापरातील ऊर्जाबचत

फ्रीज

- शक्यतो फ्रॉस्ट-फ्री रेफ्रिजरेटरची स्वरेदी करावी.
- ऊर्जाबचत करण्याकरिता फ्रीझरमध्ये १ सें. मी. पेक्षा जास्त बर्फ साचल्यास डिफ्रॉस्ट करा.

मिक्सर / ज्यूसर

- मिक्सर वा ज्यूसरचा ओढरलोड टाळा. विशिष्ट कामांसाठी नेमके ब्लेड वापरा.

वॉशिंग मशिन

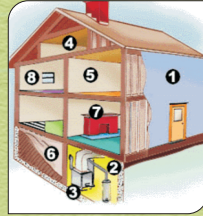
- मशिनचे अंडरलोडिंग टाळा. शक्यतो हीटरयुक्त वॉशिंग मशिन वापरू नका.

विजेवरची इस्त्री

- कपडे सुकविताना पाणी पूर्ण निथळल्यास इस्त्री लवकर होते.
- इस्त्रीचे काम संपत आले की इस्त्री बंद करा. -संचित उष्णतेमुळे काही कपड्यांना इस्त्री होऊ शकते.

ओढन

- ओढनच्या पूर्ण क्षमतेइतके लोडिंग केल्यास कार्यक्षमताही वाढते.
- ओढनचे दार वारंवार उघडायचे टाळा, अन्यथा प्रत्येक वेळेस तापमान ५% ने घटते.

ऊर्जेची बचत | म्हणजेच ऊर्जेची बचत !!

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

ऑगस्ट २००६

र		२०
सो		२१
मं	१	२२
बु	२	२३
गु	३	२४
शु	४	२५
श	५	२६
र	६	२७
सो	७	२८
मं	८	२९
बु	९	३०
गु	१०	३१
शु	११	
श	१२	
र	१३	
सो	१४	
मं	१५	
बु	१६	
गु	१७	
शु	१८	
श	१९	

स्वयंपाकघरातील ऊर्जाबचत

- किचनमधील विद्युत उपकरणांचा तारतम्याने वापर करा.
- अन्न शिजवताना नेमक्या प्रमाणात पाणी वापरा.
- स्वाद्यपदार्थ बनविताना पातेल्यावर झाकण ठेवल्यास संचित वाफेमुळे १०% इंधनबचत होते.
- तांब्याचा तळ असलेली भांडी वापरणे इष्ट.
- गॅसचे बर्नर्स नियमित साफ करून घ्या.
- फ्रीजमधून पदार्थ बाहेर काढल्यावर लगेच तापवूनका.
- पदार्थ शिजत आल्यावर गॅस बंद करावा.
- सौर ऊर्जेवरील कुकर वापरल्यास लक्षणीय ऊर्जाबचत होते.
- घरातील मंडळींनी शक्यतो एकत्र जेवल्यास इंधन बचत होते.
- ग्रामीण भागात गोबरगॅस प्लान्ट बसवल्यास रॉकिलची पुष्कळ बचत होते.

छत घेऊ ऊर्जा बचतीचे।
जापन्न अपात्रं पबिक ऊर्जा नत्रोत

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

ऑक्टोबर २००६

र		१०
सो		११
मं		१२
बु		१३
गु		१४
शु		१५
श		१६
र		१७
सो		१८
मं		१९
बु		२०
गु		२१
शु	१	२२
श	२	२३
र	३	२४
सो	४	२५
मं	५	२६
बु	६	२७
गु	७	२८
शु	८	२९
श	९	३०

वीजबचतीस बाळगोपाळांनीही हातभार लावावा!

- मोठ्यांप्रमाणेच लहान मुलांनीही वीजबचतीस हातभार लावावा.
- मुलांनी एकापाठोपाठ स्नान केल्यास पाणी तापवण्यासाठी इंधन कमी लागते.
- अभ्यास व खेळा करिता शक्यतो सूर्यप्रकाशाचा वापर करावा.
- संध्याकाळचा अभ्यास मुलांनी एकाच खोलीत करावा.
- वीज / बॅटरीवर चालणाऱ्या खेळांचा हट्ट धरू नये.
- व्हीडिओ गेम, कॉम्प्युटर गेम मर्यादित प्रमाणातच खेळावे.
- घराप्रमाणेच शाळेतही ऊर्जेचे संवर्धन करावे.
- कॉलेजच्या तरुण / तरुणींनी दुचाकी ऐवजी सायकलीचा अधिक वापर करावा.
- आपल्या मित्र मैत्रिणींनाही ऊर्जासंवर्धनाचे महत्त्व पटवून द्या.

डभारा ऊर्जा बचतीची वुढी ।
वाचेल आपली पुढली पिढी ॥

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

ऑक्टोबर २००६

र	१	२२
सो	२	२३
मं	३	२४
बु	४	२५
गु	५	२६
शु	६	२७
श	७	२८
र	८	२९
सो	९	३०
मं	१०	३१
बु	११	
गु	१२	
शु	१३	
श	१४	
र	१५	
सो	१६	
मं	१७	
बु	१८	
गु	१९	
शु	२०	
श	२१	

दुचाकी / तिचाकी वाहनांच्या वापरामधील इंधनबचत

- दोन मिनिटांपेक्षा जास्त वेळ वाहन थांबवल्यास इंजिन बंद करा.
- ब्रेकचा वापर संयमाने करा तसेच क्लचचा अनावश्यक वापर टाळा.
- व्यवस्थित गिअर्स बदला.
- गाडीच्या टाकीतून इंधनगळती होत नसल्याची खात्री करा.
- एअर फिल्टर, सायलेन्सर इत्यादी नियमित साफ करून घ्या.
- नियमित इंजिन देखभाल व ट्युनिंगमुळे ६% इंधनबचत होते.
- टायर्समधील हवेचा दाब उपयुक्त असू द्या.
- कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी पेट्रोल सोबत उच्च प्रतीचे २१ ऑईल योग्य प्रमाणात मिसळा.
- वेळोवेळी गाडीचे सर्व्हिसिंग करून घ्या.

ऊर्जा बचतीची धरावी काय ।
भाधावा न्यतःबरोबर देशाचा विकास ॥

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

नोव्हेंबर २००६

र		१२
सो		१३
मं		१४
बु		१५
गु		१६
शु		१७
श		१८
र		१९
सो		२०
मं		२१
बु	१	२२
गु	२	२३
शु	३	२४
श	४	२५
र	५	२६
सो	६	२७
मं	७	२८
बु	८	२९
गु	९	३०
शु	१०	
श	११	

पाण्याच्या पंपाच्या वापरातील वीजबचत

- ISI ब्रॅण्ड पंपाचीच स्वरेदी करा.
- पंपाची निवड करताना साकल्पने विचार करा.
- सुयोग्य क्षमता व उपयुक्त प्रकारचाच पंप वापरा.
- पंपाला अनुरूप ठरेल अशीच मोटर बसवा.
- मोटरला संयुक्तिक असाच स्टार्टर बसवा.
- पीव्हीसी पाईप्स तसेच अल्प रोधनाचा व्हॉल्व वापरावा.
- पंप प्रणातील जलगळती टाळा.
- ऑटोमॅटीक वॉटर लेव्हल कंट्रोलरचा वापर करा.
- ISI मार्कचे योग्य क्षमतेचे शन्ट कॅपॅसिटर बसवा.
- पंप सेट नियमित लुब्रिकेट करा.

अभेल उज्वल भविष्याची आस ।
तब धना ऊर्जा बचतीची कास ॥

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

दिनादर्शिका

डिसेंबर २००६

र	२४	३
सो	२५	४
मं	२६	५
बु	२७	६
गु	२८	७
शु	२९	८
श	३०	९
र	३१	१०
सो		११
मं		१२
बु		१३
गु		१४
शु		१५
श		१६
र		१७
सो		१८
मं		१९
बु		२०
गु		२१
शु	१	२२
श	२	२३

ऊर्जाबचतीबाबत काही सामान्य सूचना

- ऊर्जेचे मूल्य व ऊर्जाबाबतीचे महत्व जाणून घ्या.
- आवश्यकतेनुसार वीजवापर हे तत्व विसरू नका.
- विद्युत उपकरणांचा सुयोग्य वापर करा.
- दर्जेदार उपकरणेच विकत घ्या.
- वीजबचतीच्या दृष्टीने कार्यक्षम असणारे CFL दिवेच घरी / कार्यालयात बसवा.
- ISI मानकप्राप्त इलेक्ट्रिक फिटिंग्जच बसवा.
- इमारतीमध्ये एक सोडून एक मजल्यासाठीच लिफ्टचा वापर करा.
- अपारंपारिक ऊर्जा स्रोताचा गांभिर्याने विचार व वापर करा.
- कमाल मागणी (Peak Demand) असणाऱ्या वेळेमध्ये विद्युत उपकरणांचा कमी वापर करा.
- ऊर्जा संवर्धनाची एक अनोखी संस्कृती समाजामध्ये रूजू घ्या, फुलू घ्या.

महाबचतीचा एकच मंत्र ।
भौब ऊर्जेचे वापना तंत्र ॥

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

महाराष्ट्र शासनाने जुलै, १९८५ मध्ये महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरणाची (महाऊर्जा) महाराष्ट्र शासनाची अंगीकृत संस्था म्हणून स्थापना केली. महाऊर्जा ही अपारंपारिक ऊर्जा स्रोत मंत्रालयाची मूलाधार संस्था म्हणून महाराष्ट्रात जुलै, १९८६ पासून कार्यरत आहे. तसेच महाराष्ट्र शासनाने, ऊर्जा संवर्धन कायदा, २००१ची अंमलबजावणी करण्याकरिता महाऊर्जाची पध्दनिर्देशीत संस्था म्हणून नियुक्ती केली आहे. महाऊर्जाच्या निधामक मंडळावर मा. मंत्री (अपारंपारिक ऊर्जा), अध्यक्ष, मा. महासंचालक, सदस्यीय सचिव, व विविध शासकीय खात्यांचे सहा सदस्य आहेत.

महाऊर्जाची प्रमुख उद्दिष्टे खालील प्रमाणे आहेत.

- अपारंपारिक, पुनःनिर्मितीक्षम व पर्यायी ऊर्जास्रोतांचा प्रसार, प्रचार व विकास करणे.
- पुनःनिर्मितीक्षम ऊर्जास्रोतांपासून वीजनिर्मिती करण्यास प्रोत्साहन देणे.
- एकात्मिक ग्रामीण ऊर्जा नियोजन कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करणे.
- ऊर्जा संवर्धन कायदा, २००१ व त्याच्याशी निगडित योजनांची अंमलबजावणी करणे.
- केंद्र सरकारच्या अपारंपारिक ऊर्जा स्रोत मंत्रालयामार्फत पुरस्कृत केल्या जाणाऱ्या कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करणे.

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

मा. श्री. विलासराव देशमुख

मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
कार्यालय दूरध्वनी: ०२२ - २२०२ ५१५१ / ५२२२
फॅक्स: ०२२ - २२०२९ २१४

मा. श्री. विनयजी कोरे

मंत्री (अपारंपारिक ऊर्जा तथा फलोत्पादन)
कार्यालय दूरध्वनी: ०२२ - २२८८ ६१८८ / ६०९३
फॅक्स: ०२२ - २२८८ ६१८८

श्री. अनिल डिग्गीकर

महासंचालक,
महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा)
चेरवडा, पुणे - ४११ ००६
कार्यालय दूरध्वनी: ०२० - २६६८ ३६३३ / ३४
फॅक्स: ०२२ - २६६८ ३६३१

अधिक माहितीसाठी संपर्क :

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा)

१९१ - ए फेज - १, महाडा कमर्शियल कॉम्प्लेक्स,
त्रिदलनगर समोर, चेरवडा, पुणे - ४११ ००६
कार्यालय दूरध्वनी : ०२० - २६६८ ३६३३ / ३४
फॅक्स : ०२२ - २६६८ ३६३१
E-mail : econ.meda@nic.in
Website : www.mahaurja.com

